

Сценарій до заходу «Гоголь і Україна»

1 квітня 1999р. минула 190-річниця з дня народження Михайла Васильовича Гоголя. Це письменник не тільки своєї епохи, але й наш сучасник. Його творчість дає можливість глибше оцінити нашу дійсність, зрозуміти незвичайну красу і силу народного характеру.

Ведучий 1. «Хто поета мусить зрозуміти, мусить піти в його край» -так сказав великий німецький поет І.В. Гете. І ми сьогодні спробуємо завітати у край романтика та реаліста М.В.Гоголя.

Ведучий 2. Сім'ї культурних, обдарованих українських поміщиків Василя Опанасовича і Марії Іванівни Гоголевих народився у 1809 році третій син Микола. Проживала родина тоді у с. Сорочинці Полтавської губернії. Атмосфера в сім'ї безумовно сприяла розвитку в ранимого хворобливого хлопчика інтересу до народної творчості, літератури. Батько письменника писав для аматорського театру комедії українською мовою, сам ставив їх і виконував ролі у них, залучаючи і дружину з сином.

В Кибинцях, куди хлопчик їздив з батьками, крім театру, були колекції картин, зброї, багата бібліотека поміщика Д.П.Трощинського, де працював Василь Опанасович управителем.

Ведучий 3. У Василівці кожної осені відбувалася ярмарка, де Гоголь і перебував дитячі роки, і ці перші враження й були джерелом для зображення Сорочинської ярмарки. Тут же часто вечорами збиралася молодь послухати розповіді старих людей, анекдоти, казки. «Тут і були справжні «вечори на хуторі...» тут він і бачив невичерпних сільських франтів, яких зобразив потім у своїх передмовах до повісті «Рудого Панька» - писав П. Д Кізілш -перший біограф Гоголя.

Ведучий 1. М.Гоголь отримує достатньо ґрунтовну освіту у Гімназії вищих наук м.Ніжина. Тут він захоплювався живописом і театром: малював декорації для шкільних вистав, ілюстрував твори, малював картини, виступав у якості режисера і артиста.

Однокласники згадують, що Гоголь завжди пропадав то на ринку, то в мужиків на передмісті Ніжина. Від спілкування з простим селянином він одержував велике задоволення і все, що чув, записував у книжечку, яка стала матеріалом для «Підручної енциклопедії».

Ведучий 2. 1825 рік став знаменитим для нього. Смерть батька, вісті про декабристське повстання, полум'я лекцій прогресивних професорів примусили його різко подорослішати. Ніжинська гімназія сформувала характер Гоголя. Якщо в 1821 році батько привіз сюди худенького, невпевненого в собі хворобливого хлопчика, то в 1827 році він мріє служити державі, і єдиною ланкою для зміцнення цього плану вважає юстицію.

В 3. У далекому грудні 1828 року з рекомендаційним листом Д.П.Трощинського в кишені і великими надіями в душі попрощався Гоголь з рідними українськими місцями і поїхав на північ - у чужий, далекий і заманливий Петербург. Але його чекали розчарування. Свинцево-сірий Петербург не зміг завоювати серце, заповнене спогадами про рідну Україну з її фольклором, духом козацьких

вольностей. Працював письменник всього півтора року. Виявилось, що служба була далеко від того, про що мріяв він у Ніжині.

Літературознавець 1. І Гоголь починає писати. В 1837 році виходить перша частина циклу повістей «Вечори на хуторі біля Диканьки». У 1832 році - друга. Веселий, щасливий світ казки виплюснув в атмосферу сірого, холодного Петербурга. «Вечори» принесли Гоголю визнання. Письменник змалював не стільки сучасний йому побут народу, скільки народну мрію про світле, красиве і щасливе життя.

Критики позитивно оцінили «Вечори». Це О.С.Пушкін, В.Г.Білінський, який відмічав: «Гоголь не пише, а малює, а його зображення дихає живими фарбами дійсності».

Л 2. Пізніше письменник пише ряд повістей з петербурзького життя. За словами самого автора, все погане в Росії він зібрав у «Ревізорі». І у «Мертвих душах» під пером письменника-сатирика усе смішне, що він бачив у кріпосницькій Росії, набуло трагічного забарвлення. Підсумком історичних досліджень стала повість «Тарас Бульба» - на героїчних сторінках історії народу письменник шукав відповіді на питання сучасності.

Особистість Гоголя формувалася під впливом української ментальності, але під тиском соціально-політичних подій того часу М.Гоголь писав російською мовою. В житті і творчості письменника українське і російське поєднались нерозривно.

Ведуча 1. Сьогодні ми маємо можливість переглянути версію шкільних акторів-аматорів про події тої далекої Різдвяної ночі у Диканьці. Отже, дивіться інсценізацію уривків повісті М.Гоголя «Вечори на хуторі біля Диканьки».

Дійові особи:

Солоха - відьма.

Вакула - син Солохи.

Корній Чуб - старий козак.

Оксана - його дочка.

Чорт.

Йосип Никифорович - дяк. Голова.

Хлопці, дівчата.

Картина перша

На сцені, вдалині вимальовується зимовий пейзаж села. У залі напівтемно. До стелі попідвішувані зірки і місяць.

Слова автора. (Читає ведуча 1)

Останній день перед Різдвом минув. Зимова, ясна ніч настала. Глянули зірки. Місяць велично плив на небо посвітити добрим людям та всьому світові, щоб усім було весело колядувати й славити Христа. Морозило дужче, як зранку; але зате так було тихо, що рипіння морозу під чоботом чути було за «півверсти». Ще ні одна юрба парубків не з'являлась під вікнами хати. Тільки місяць зазірав до них крадькома, ніби викликаючи дівчат, що прибиралися та чепурилися, хутчій вибігти на рипучий сніг. Але ось з димаря одної хати клубами посунув дим і пішов хмарою по небу, і разом з димом вилетіла відьма верхи на мітлі. *(Відьма збирає зірки)*

Ведуча 2. ...Раптом з іншого боку з'являється друга цяточка...

(Виходить чорт і розглядається по зірках) Хіба тільки по цапиній бороді під мордою, по невеличких ріжках, які стирчали на голові, та що увесь був небільший од сажотруса, можна було догадатися, що то... просто чорт, якому останню ніч лишилося вештатися по білому світу та під'юджувати на гріхи добрих людей.

(Чорт схопив місяця і заховав, відьма скрикнула, опинившись в темряві. Чорт підійшов до неї, щось прошептав, і вони покидають сцену.)

Ведуча 1. У Диканьці ніхто не чув, як чорт украв місяць. Що правда, волосний писар, виходячи рачки з шинку, бачив, як місяць, не знати чого, танцював на небі, і запевняв у цьому все село; та миряни хитали головами й навіть підіймали його на сміх.

Картина друга

На сцені стіл, лави, скриня - кімната, де дівчина чепуриться перед дзеркалом.

В 2. Погляньмо, що робить, залишившись сама, красуня - дочка Чуба. Оксані не минуло ще й 17 років, а вже, мало не по всьому світу, і по той бік Диканьки, і по цей бік Диканьки тільки й мови було, що про неї. Парубки гуртом проголосили, що кращої дівки й не було ще ніколи і не буде ніколи на селі. Оксана... була вередлива, як красуня. Парубки ганялися за нею юрбами, але втративши терпець, залишали один по одному... красуню. Один тільки коваль був упертий і не кидав свого залицяння.

(Оксана, непомітно заходить коваль.)

Коваль. Чарівна дівка! І вихваляється вона мало. З годину стоїть, видивляючись у дзеркало і' не надивиться, та ще й хвалить себе в голос!

Оксана. Еге ж, парубки, чи ж вам до пари я? Ви погляньте на мене, як я плавно виступаю, у мене сорочка вишита червоним шовком. А які стрічки на голові!.. Всього цього накупив мені батько, щоб одружився зі мною найкращий парубок у світі.

. Обернувшись, побачила коваля й суворо зупинилася перед ним

- Ти чого прийшов?

Тут вона піднесла дзеркало й знову почала перед ним чепуритися.

Коваль і руки опустил.

- Не любить вона мене! їй усе іграшки; а я стою перед нею, як дурень, і очей не зводжу з неї. І все б стояв перед нею, і повік не зводив з неї очей! Чарівна дівчина! Чого б я не дав, щоб дізнатися, що в неї на серці, кого вона кохає. Та ні, вона і гадки не має ні про кого. Вона милується сама собою; мучить мене, бідолашного; а я, за журбою не бачу світу. А я її так люблю, як не один чоловік на цім світі не любив і не любитиме.

Оксана. Як тільки батько кудись подався, пронюхали! Скриня моя вже готова?

Коваль. Буде готова, моя серденько, Оксано, дозволь хоч посидіти коло тебе.

Оксана. Сідай, якщо тобі так хочеться. Але від тебе тхне димом, і ти можеш вимазати мене сажею! Вакуло, чи правда, що твоя мати - відьма?

Вакула. Коли я біля тебе, мені до неї немає ніякого діла!

Чути спів колядників, які з гуком вдираються і навипередки розказують новини.

- Оксано, дивись, якого тільки ми наколядували: тут і ковбаски, і бублики, «балабушки».

- Збирайся, та ходімо з нами.

- А погода яка, справжнісінька зима.

- Зіроньки жодної, і місяць десь забарився.

- А моя торбина, напевне, найважча.

- Збирайся, зустрінемося з парубками, от тоді і побачимо, хто краще наколядував і хто більше заробив.

Оксана. І я хочу вас дечим пригостити. Є, Одарко, у тебе нові черевички. Ой, які ж хороші, і з золотом! Добре тобі, Одарко, в тебе є така людина, яка тобі все купує, а мені нема кому дістати такі гарні черевички.

Коваль. Не тужи, моя люба Оксано! Я тобі дістану такі гарні черевички, що мало яка й панночка носить.

Оксана. Ти? Подивлюсь я, де ти дістанеш такі черевички, які я могла б надіти на свою ногу. Хіба принесеш мені ті самі, що носить цариця.

- Бачиш яких захотіла!

- Ти диви!

- Ого!

Оксана. А так! Будьте ви всі за свідків, якщо коваль Вакула принесе ті самі черевички, які носить цариця, от вам моє слово, що вийду зараз - таки за нього заміж. Гайда на вулицю. ,

(Колядують, вибігають з хати)

Вакула. Смійся, смійся, Оксано! Я й сам сміюся з себе! Думаю і не можу надумати, куди дівся розум мій? Вона мене не любить - ну, Бог з нею, ніби тільки на всьому світі й є, що Оксана. Хвалити Бога, дівчат є багато хороших і без неї. Та й що Оксана? З неї ніколи не буде доброї хорошої хазяйки: вона тільки й вміє, що чепуритися. Ну, годі, час покинути ці дурощі.

Картина третя

(Поки говорить коваль, готують хату Солохи. Піч, на припічку різні страви, на столі святкова скатертину, де вже є хліб, свічка, макітра з кутею, горілка. На підлозі 4 великих мішки.)

Ведуча. Поки молодь колядує, давайте подивимось, що ж діється у хаті Солохи? Наша нічна мандрівниця щойно вилізла з печі через димар і почала чепуритися.

(Солоха зняла теплу хустку, кожуха, поправила очіпок...)

Солоха. Ой, і холодно ж надворі...Мороз так і щипає, так і щипає. Добре хоч Вакула не накликав гостей до хати, то хоч можна ще й причепуритись, ніхто й не здогадається, що ще хвильку тому я їздила на мітлі.

Треба ж поприбирати в хаті та поставити все на своє місце.

Одяг з лави кладе в скриню, покриває рядном, поправляє на лаві доріжку. Взяла мітлу, щоб підмести.

- Скоро колядники прийдуть. О, мішки з вугіллям. Я їх не буду чіпати: це Вакула приніс, то нехай сам і винесе!

(Кидає мітлу.)

- Поскладаю всі страви на стіл, горілочку, вишнячок. *Тим часом вилазить з печі чорт.*

Чорт. Ой, Солохо, як в тебе тепленько, як добре, дай-но я поцілую тобі ручку, як засідають попівні.

Солоха. То мені треба ще трохи прибратися.

Чорт. Ох, ох яка ж ти чепуруха, я стану прямо коли ти не погодишся вдовольнити мою спрагу і, як водиться, нагородити, я, я ладен на все: кинутися у воду, а душу послати прямо в пекло.

Стукіт і голос кремезного голови.

Голова. А чи вдома господиня, а чи впустить в теплу хату?

Чорт метається по хаті.

Чорт. Прийшли, прийшли, куди ж мені?

Чорт вліз у мішок, а Солоха пішла відчиняти.

Голова. Добрий вечір, доброчестива Солохо, ой зима ж. Ой мороз, аж тріщить. О-о-о, у тебе вже все готове до свята, може пригостиш мене чимось на початок?

Солоха. Аякже, проходите, проходите, коли вже прийшли. Тут у мене і наливочка, і горілка...

Голова. Горілочки з твоїх рук вип'ю, горілочки. Наливай. *(Обтрушує сніг з шапки.)*

Солоха наливає.

- Дай нам Боже здоров'я, дай нам Боже всього многого, а хліба найбільше.

Щоб ми були такі величні, як той хліб пшеничний. *Випиває, примружується.*

- Ех, міцна ж. А-а-а мене запрошував дяк на кутю, але я не пішов, бо знялася така заметіль, що й дороги не видно, то я побачив світло в хаті і завернув до тебе, маю намір вечір перебути з тобою, Солохо.

Солоха. А я, саме приготувала все на стіл. *Грюку двері і почувся голос дяка.* Голова. Дяк, дяк, сховай мене куди-небудь, - шепотів голова. Я не хочу тепер зустрічатися з дяком.

Солоха бігає по хаті, довго думає.

Голова. Ой, куди ж, куди ж?

Нарешті вибрала найбільший мішок, куди і вліз голова. Зайшов дяк, а Солоха ледве подих переводить.

Дяк. Добрий вечір добрій господині - потирає руки.

Солоха. *(Схвильовано)* Добрий вечір, Йосип Никифорович, ой, добрий вечір.

Дяк. О, доброчестива, вас так схвилював мій прихід?

Солоха. Так, так, ваш прихід схвилював мене, так, так. То проходите Йосипе Никифоровичу, проходите, я вас почастую.

Дяк. А я, знаєте, доброчесна, запрошував до себе на вечерю шановне козацтво: сільського голову, козака Свербигуза, родича, та ще декого. О, моя половина приготувала варенуху, перегнала на шафран горілку, кутю і багато всякої страви. Але на дворі знялася така хурделиця... напевне й тому не прийшли козаки. То я сердечно радий цій нагоді погуляти трохи з вами, і не злякався заметілі.

Стукає в двері Корній Чуб.

Чуб. Відчини, господине, відчини.

Дяк. Ой, Боже мій, стороння особа! Що ж тепер, як застукають особу мого звання?.. Дійде до отця Кіндрата!.. *(Повертається до залу).* Я боюся більше своєї другої половини, бо вона й так зробила з моєї пики таку тоненьку. Бога ради, доброчесна Солохо, - я тремчу, Ваша добрість, як сказано в писанні Луки, голова «трин... прина...». Стукають, їй богу стукають! Ой, сховайте мене куди-небудь.

Залізає в мішок.

Входить Чуб.

Чуб. Здорова будь, Солохо! Чого ж не відчиняєш так довго? Ти, може і не чекала мене, га? Правда ж не чекала? Може я перебив... - може ви тут розважалися з ким-небудь!.. Може, ти кого-небудь і сховала вже, га?

(Ходить по хаті)

Солоха. Та я, та що, та я оце стіл приготувала.

Чуб пригладжує вуса і пританцьовує, співає:

А мій милий гарно вбрався,

Гарно зачесався.

Штани білі, . Жупан білий -

Усім сподобався.

Ой, дана-дана, дана-дана,

Усім сподобався. А чи ж не так, любонько?

Солоха. Так, так, штани білі, жупан білий, усім сподобався.

Чуб. Ну, Солохо, дай тепер випити горілки. Я думаю, в мене горло замерзло від проклятого морозу.

Солоха. Зараз наллю, аякже.

Чуб. І послав Бог таку ніч перед різдвом! Як здійнялася, чуєш Солохо, як здійнялася... Ото, руки задубіли, не розстібну кожуха. Солоха. Вгощайтеся, тут і кутя з медом, і варенички.

Чуб. Як здійнялася метелиця...

Коваль. Відчини.

Чуб. Стукає хтось? Це коваль . Слухай, Солохо, куди хочеш сховай мене, я нізащо в світі не хочу потрапити на очі цьому виродкові проклятому, бодай йому, чортовому синові набігло попід очима по пухиреві з котицю завбільшки!

Залізає в мішок.

Зайшов Коваль. Солоха вийшла, бо якраз у двері знову постукали, - це був Свербигуз. Коваль сів на лаву та почав прислуховуватись до пісень колядників і спинив погляд на мішках.

Коваль. Чого лежать тут оці мішки? Їх давно б час прибрати звідси. Через ту любов я здурів зовсім. Завтра свято, а в хаті й досі валяється мотлох. Віднесу їх до кузні! Ой, і важкі ж! Тут, певно, покладено ще чого-небудь, крім вугілля. Перше, бувало, я міг зігнути й розігнути в одній руці мідний п'ятак та кінську підкову; а тепер мішка з вугіллям не підійму.

Взяв на плечі найменший мішок Надійшли дівчата, колядуючи. Серед них Оксана.

Оксана. А, Вакуло, який маленький мішок! Так мало наколядував? А черевики, які носить царице, дістав? дістань черевики, вийду за тебе заміж, - та й побігла з дівчатами.

Вакула. Не можу, не сила більше. Але чому вона така гарна? її погляд, її мова, - і все так палить, так і палить. Та час покласти край у всьому: пропадай душа.

Дівчата. Дивіться, коваль забув свої мішки, але й наколядував, я думаю, тут кидали по цілій чверті барана, а ковбас та хліба, мабуть і не злічити. Розкіш! Цілі свята можна об'їдатися.

Вилазить голова, - всі порозбігалися, а він каже: «От, зрадлива баба!

Ведучі задають запитання.

1. До кого звернувся Вакула за допомогою щоб потрапити до цариці на прийом?
2. Чому Пацюк покинув Запорізьку січ?
3. Чи дістав Вакула черевички, які носить сама цариця?
4. Яка історична особа виступала посередником між козаками і царицею?

На сцені Чуб, Вакула.

Вакула. Віддай, батьку, за мене, Оксану!

Чуб. *(подумавши)* Добре, присилай сватів!

Оксана. Ой:

Вакула. Поглянь, які я тобі черевички приніс! Ті самі які цариця носить.

Оксана. Ні, ні мені не треба черевичків я й без черевичків...

Ведуча. Далі вона не договорила й зашарілась. Коваль підійшов ближче, взяв її за руку; красуня й очі опустила. Ще не була вона така гарна.

На сцену запрошуємо всіх учасників інсценізації, всі колядують.

Ведуча. Надіємось, що вас, друзі, заінтригував наш виступ, і ви обов'язково ознайомитесь глибше з творчістю М.В.Гоголя.